

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA**

Codi: 36619
Nom: Teories de la comunicació
Cicle: Grau
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2025-26

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
1334 - Grau en Periodisme	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	2	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1334 - Grau en Periodisme	Comunicació	BÀSICA

COORDINACIÓ

TARULLO - MARIA RAQUEL

RESUM

L'assignatura *Teories de la Comunicació* integra en el mòdul de formació bàsica del Grau de Periodisme. En ella l'estudiant ha d'obtenir coneixements sobre les diferents formulacions teòriques que s'han elaborat per a reflexionar sobre la producció, la distribució i el consum de la comunicació en relació amb la societat que suporta aquestes operacions i els individus que les protagonitzen, des d'un punt de vista pluridisciplinar en el marc de les ciències socials.

Aquesta assignatura es vincula amb diversos ODS de l'Agenda 2030. Contribueix a l'ODS 4 fomentant una educació crítica; a l'ODS 16, formant professionals compromesos amb l'accés a la informació i la llibertat d'expressió; a l'ODS 5, en incloure enfocaments feministes que promouen narratives inclusives; i a l'ODS 10, analitzant desigualtats i representant veus excloses.

A més a més, s'alinea amb el projecte d'innovació docent PIEC *Narratives mediàtiques sobre la immigració: enfocaments crítics i construcció periodística a l'aula*, en aportar les bases teòriques per analitzar i qüestionar els relats hegemònics.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No s'han especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis. És necessària capacitat de qüestionament de la realitat que permeta establir les preguntes i proposicions que impulsen la investigació i la formació del pensament crític i disponible.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

-

Capacitat i habilitat d'exposar raonadament idees, a partir dels fonaments de la retòrica i de l'argumentació, així com de les tècniques comunicatives aplicades a la persuasió.

Capacitat i habilitat per a buscar, seleccionar, contextualitzar i jerarquitzar qualsevol tipus de font o document (escrit, sonor, visual, etc.) d'utilitat per a l'elaboració i processament d'informació, així com per al seu aprofitament comunicatiu persuasiu o de ficció i entreteniment.

Capacitat i habilitat per a expressar-se amb fluïdesa i eficàcia comunicativa en les llengües pròpies de manera oral i escrita, així com en una tercera llengua (preferentment l'anglès) sabent aprofitar els recursos lingüístics i literaris que siguin més adequats als diferents mitjans de comunicació.

Capacitat per a buscar, seleccionar, llegir, interpretar i analitzar textos i documents tant escrits com audiovisuals (capacitat analítica, sintètica i crítica) .

Conèixer els aspectes socials, històrics, econòmics i culturals dels contextos propis i aliens rellevants.

Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

Que els estudiants manifesten respecte solidari per les diferents persones i pobles del planeta, així com coneixement dels grans corrents culturals en relació amb els valors individuals i col·lectius i respecte pels drets humans.

Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants siguin capaços de treballar en equip, de comunicar les pròpies idees i d'integrar-se en projectes comuns destinats a l'obtenció de resultats.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

Història de la Teoria de la comunicació

Comunicació i Societat. La unitat introdueix la comunicació com a fenomen social essencial, analitzant la seua importància en la construcció de vincles i estructures col·lectives. S'estudien els nivells de la comunicació (intrapersonal, interpersonal, grupal i de masses) i les variables que intervenen en el procés comunicatiu.

- 1.1. La comunicació com a fenomen
- 1.2. Els nivells de comunicació
- 1.3. Relació entre comunicació i societat

Models explicatius de la producció, distribució i recepció comunicativa

S'emfatitza la relació entre comunicació i societat, i com esta interdependència configura significats, relacions de poder i identitats culturals.

Relacions entre la teoria de la comunicació i les ciències socials

En esta unitat s'abordaran els vincles entre la teoria de la comunicació i les ciències socials, explorant enfocaments interdisciplinaris, marcs teòrics compartits i la seua aplicació a l'anàlisi de fenòmens socials.

Conceptualització de la comunicació de masses com a objecte d'estudi

La unitat aborda l'estudi de la comunicació de masses des d'una perspectiva interdisciplinària, destacant la seua connexió amb altres ciències socials. S'analitzen les principals tradicions científiques que han configurat el camp de la investigació en comunicació, així com les particularitats teòriques i metodològiques segons contextos nacionals. Es presta especial atenció a les escoles europees, nord-americanes i llatinoamericanes en el seu desenvolupament històric i enfocament epistemològic.

- 2.1. Tradicions científiques i els contextos
- 2.2. Escoles europees d'investigació en comunicació
- 2.3. Escoles nord-americanes d'investigació en comunicació
- 2.4. Escoles llatinoamericanes d'investigació en comunicació

Principals escoles i corrents sobre teories de la comunicació social

3. Mass Communication Research: la investigació administrada

La unitat se centra en els orígens de la investigació empírica en comunicació, coneguda com a investigació administrada. S'estudia l'Escola de Chicago i el seu enfocament sociològic, la metàfora de l'agulla hipodèrmica com a model d'influència mediàtica directa, l'anàlisi funcionalista de les funcions i disfuncions

dels mitjans, i el model dels dos graons, que introdueix límits als efectes de la comunicació de masses.

- 3.1. Escola de Chicago
- 3.2. L'agulla hipodèrmica com a metàfora dels mitjans
- 3.3. Les (dis)funcions de la comunicació
- 3.4. Els dos graons: els efectes no són il·limitats

4. La mirada europea: la teoria crítica

Les escoles europees d'investigació en comunicació es caracteritzen per una mirada crítica que qüestiona les relacions de poder, els discursos hegemònics i el paper dels mitjans en la reproducció de desigualtats. Influenciades pel marxisme, la teoria crítica i l'estructuralisme, estes corrents promouen una comprensió profunda dels processos comunicatius, abordant tant les seues dimensions ideològiques com culturals dins de contextos històrics i socials específics.

4.1. Escola de Frankfurt

4.2. Els estudis culturals

5. D'indústria a indústries: l'economia política de la comunicació

La teoria de l'economia política de la comunicació analitza com les estructures econòmiques influeixen en la producció, distribució i consum de continguts mediàtics. Estudia la concentració de la propietat, la lògica del mercat i els seus efectes sobre la diversitat informativa i cultural. El seu enfocament crític revela les relacions entre poder econòmic, mitjans de comunicació i control ideològic en les societats contemporànies.

5.1. L'economia política de la comunicació

5.2. Diàleg sud-nord en relació amb la teoria

6. La incorporació de l'etnografia o com interpretar la vida quotidiana

Esta unitat analitza enfocaments que superen la visió funcionalista dels mitjans, incorporant la interpretació de la vida quotidiana com a espai de producció de significats. Es presenta la teoria dels usos i gratificacions, l'interaccionisme simbòlic i el construccionisme, destacant com estes perspectives aprofundeixen en l'experiència comunicativa des de la mirada de les audiències, les pràctiques socials i la construcció de la realitat a través dels mitjans.

- 6.1. Superant el funcionalisme: usos i gratificacions
- 6.2. L'interaccionisme simbòlic
- 6.3. El construccionisme i la seua visió dels mitjans

7. El paper de l'opinió pública

Esta unitat se centra en les teories que analitzen com els mitjans influeixen en la formació de l'opinió pública. S'aborda l'espiral del silenci, que explica el silenci social davant d'opinions minoritàries; la teoria de l'agenda-setting, que mostra com els mitjans determinen els temes rellevants; i les extensions del model, com el framing i l'agenda melding, que tracten la construcció de marcs interpretatius i identitats col·lectives.

- 7.1. L'espiral del silenci
- 7.2. Teoria de l'agenda-setting
- 7.3. Segon nivell de l'agenda-setting. Teoria del framing. Agenda melding

8. L'Escola Llatinoamericana de Comunicació

Esta unitat aborda les aportacions llatinoamericanes als estudis de comunicació, caracteritzades per una mirada crítica i arrelada en els contextos socials. Es treballa l'anàlisi dels mitjans des de la teoria de les mediacions, així com les propostes de comunicació popular i alternativa, que vinculen la pràctica comunicativa amb processos d'educació, resistència i transformació social des de la base comunitària.

- 8.1. L'anàlisi dels mitjans des de les mediacions
- 8.2. Comunicació popular. Comunicació alternativa. Comunicació i educació
- 8.3. L'acadèmia llatinoamericana: una mirada des del feminisme

9. Les teories davant dels nous entorns comunicatius

Esta unitat analitza com s'adapten o es reformulen les teories de la comunicació davant dels nous entorns digitals. Es reflexiona sobre el concepte de xarxa com a eix central de la globalització i sobre el paper transformador de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), que plantegen nous reptes per a l'anàlisi dels fluxos comunicatius i les dinàmiques socials.

- 9.1. El concepte de xarxa com a clau de la globalització
- 9.2. El repte plantejat per les TIC
- 9.3. El periodisme davant l'ecosistema híbrid de mitjans

Aquests continguts es plasmaran en els següents resultats d'aprenentatge:

- Identificar el coneixement dels grans processos de caràcter econòmic, sociològic, polític i cultural contemporanis.
- Aproximar-se als problemes històrics, econòmics, polítics i sociològics rellevants a través de l'aprenentatge de la seua interpretació i explicació amb l'ajuda dels conceptes, models i esquemes analítics usuals.
- Descobrir vincles entre el present i el passat i entendre l'evolució diacrònica de la comunicació en la seua relació amb les formes de vida, la sociabilitat i la cultura.
- Mostrar un coneixement adequat de les ciències de la comunicació en el marc de les ciències socials.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	60,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	10,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	28,00
Estudi i treball autònom	18,00
Preparació de classes	13,00
Preparació d'activitats d'avaluació	11,00
Resolució de casos pràctics	10,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia de l'assignatura combina activitats didàctiques presencials (com ara exposicions teòriques, seminaris, pràctiques d'aula, debats, tutories i exposicions de treballs) i no presencials, amb l'objectiu de fomentar la participació activa, l'anàlisi crítica i l'aprenentatge col·laboratiu. Aquesta estructura metodològica no sols respon a criteris pedagògics, sinó que s'articula directament amb diversos Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030. Així, el desenvolupament d'una educació crítica mitjançant aquestes activitats contribueix a l'ODS 4 (Educació de qualitat); el treball en grup, la reflexió sobre la llibertat d'expressió i l'anàlisi del dret a la informació reforcen l'ODS 16 (Pau, justícia i institucions sòlides); la inclusió d'enfocaments feministes i els debats sobre narratives mediàtiques contribueixen a l'ODS 5 (Igualtat de gènere); i l'anàlisi de les desigualtats i de les veus tradicionalment excloses s'alinea amb l'ODS 10 (Reducció de les desigualtats). A més, la metodologia proposada es vincula amb el projecte d'innovació docent PIEC *¿ Narratives mediàtiques sobre la immigració: enfocaments crítics i construcció periodística a l'aula*, que proporciona un marc teòric i pràctic per qüestionar els relats hegemònics, promoure el pensament crític i generar noves formes de representació mediàtica.

Classes teòriques:

Es centraran principalment en l'exposició oral dels continguts teòrics del programa, incloent exemples i

generant debats i participació puntual a partir de preguntes i/o reflexions breus.

Classes pràctiques:

L'alumnat serà protagonista dels seminaris i debats que es duran a terme durant les sessions pràctiques del curs. Aquestes s'articularen a partir de textos o materials audiovisuals (pel·lícules i documentals), que serviran de punt de partida per a activitats d'aprenentatge col·laboratiu.

Activitats no presencials:

Inclouen la recerca i desenvolupament del treball en grup i la participació individual als fòrums en línia disponibles a l'Aula Virtual.

AVALUACIÓ

El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del dia 30 de maig de 2017. ACGUV 108/2017.

Primera convocatòria

- Examen de continguts teòrics: 50%

- Avaluació contínua: 50%, distribuïda de la manera següent:

- Participació activa de l'alumnat a l'aula, en seminaris i pràctiques elaborades a classe: 20%
- Treball i exposició oral (tasca grupal): 30%

Perquè la nota de les activitats realitzades a classe de manera presencial i la qualificació de l'examen teòric puguen sumar-se, cal superar ambdues parts amb un mínim de 5 sobre 10 (2,5 punts).

En cas de no aprovar la part teòrica, es conservaran fins a la segona convocatòria les qualificacions obtingudes durant el curs (pràctiques, seminaris, participació activa i treball en grup).

En cas de no realitzar les activitats de classe, és possible examinar-se dels continguts treballats en elles (seminaris, pràctiques, activitats): 20%

Segona convocatòria

- Examen de continguts teòrics i dels continguts treballats a classe en cas de no haver-los realitzat: 50% + 20%

- Treball individual dirigit: 30% (qui no haja superat el treball en grup haurà de fer-lo de manera individual per a la segona convocatòria. L'entrega i exposició oral es farà el dia de l'examen).

Per aprovar l'assignatura cal superar cadascuna de les parts que componen l'avaluació amb, com a mínim, un 5, segons el Reial decret 1125/2003 i el Reglament d'Avaluació i Qualificació de la Universitat de València per als títols de grau.

Honestedat intel·lectual

L'honestedat intel·lectual és fonamental en les comunitats acadèmiques i per a una avaluació justa del treball de l'estudiantat. Tots els treballs presentats en aquest curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en què s'haja fet ús de col·laboració fraudulenta o de redacció assistida per intel·ligència artificial (ChatGPT o altres).

En cas de detectar-se plagi en un treball d'avaluació, aquest es podrà qualificar amb un zero i suposar la suspensió de la convocatòria, amb independència del procediment disciplinari que es pugui incoar i, si escau, de la sanció corresponent segons la legislació vigent.

També es consideraran faltes greus, i podran suposar la suspensió immediata de la convocatòria, copiar o facilitar la còpia de treballs entre estudiants del grau; accedir irregularment o apropiarse anticipadament del contingut d'una prova o examen; facilitar o intentar l'apropiació, alteració o destrucció posterior del contingut o dels resultats d'una activitat avaluable; i la suplantació d'identitat en exàmens. Quan es detecten aquestes faltes greus, el o la docent haurà de comunicar-ho a la coordinació del grau.

La presentació de treballs i/o exàmens amb faltes d'ortografia, errors ortotipogràfics, sintàctics, de coherència o de redacció serà penalitzada i pot suposar la suspensió de la prova.

Es prioritzarà el bon desenvolupament de la classe. Atés que l'assistència no és obligatòria, qui no respecte els companys o el professorat serà convidat a abandonar l'aula.

BIBLIOGRAFIA

Referències bàsiques

Boni, F. (2008). *Teorías de los medios de comunicación*. UAB.

Barranquero, A., & Treré, E. (2021). Comunicación alternativa y comunitaria. La conformación del campo en Europa y el diálogo con América Latina. *Chasqui. Revista Latinoamericana de Comunicación*, (146), 159-181. <https://doi.org/10.16921/chasqui.v1i146.4390>

Califano, B. (2021). Economía política de la comunicación: de sus orígenes a la consolidación del campo en América Latina. *Perspectivas de la Comunicación*, 57-94.

Chadwick, A. (2013). *The hybrid media system: Politics and power*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199759477.001.0001>

Estrada Alsina, A., & Rodrigo Alsina, M. (2009). *Teories de la comunicació*. Editorial UOC.

Gándara, S., & Heram, Y. (2021). Los estudios latinoamericanos de comunicación (2000-2018): ¿Consolidación académica, estancamiento burocrático o dispersión temática? *Astrolabio*, (27), 276-297. <https://doi.org/10.55441/1668.7515.n27.26556>

Gumucio, A. (2011). Comunicación para el cambio social: clave del desarrollo participativo. *Signo y Pensamiento*, 30(58), 26-39.

Kaplún, G. (2019). La comunicación alternativa entre lo digital y lo decolonial. *Chasqui. Revista Latinoamericana de Comunicación*, (141), 75-94. <https://revistachasqui.org/index.php/chasqui/article/view/4077/3162>

López-López, P. C., Castro Martínez, P., & Oñate, P. (2020). Agenda melding y teorías de la comunicación: la construcción de la imagen de los actores políticos en las redes sociales. *Cuadernos del Centro de Estudios de Diseño y Comunicación*, (112). <https://doi.org/10.18682/cdc.vi112.4089>

Martín-Barbero, J. (1987). *De los medios a las mediaciones: comunicación, cultura y hegemonía* (3.ª ed.). Ediciones Gustavo Gili.

Mattelart, A., & Mattelart, M. (1995). *Historia de las teorías de la comunicación*. Paidós.

Orihuela, J. L. (2002). ¿El nuevo paradigma de comunicación? *Chasqui. Revista Latinoamericana de Comunicación*, (77).

Rodríguez, C., Marroquín, P., & Rincón, O. (Eds.). (2020). *Mujeres de la comunicación: Trayectorias desde América Latina*. FES Comunicación.

Scolari, C., Fernández, J. L., & Rodríguez-Amat, J. (Eds.). (2024). *Conversaciones teóricas entre Europa y América Latina*. Friedrich-Ebert-Stiftung. <https://fescomunica.fes.de/publicaciones/libros.html>

Suzina, A. C., & Vega Casanova, J. (2024). *La comunicación popular en Nuestramérica: Visiones y horizontes*. Friedrich-Ebert-Stiftung. <https://fescomunica.fes.de/publicaciones/libros.html>

Referencias complementàries

Moragas Spà, M. de. (2011). *Interpretar la comunicació: estudios sobre medios en América y Europa*. Gedisa.

De Fleur, M. L., & Ball-Rokeach, S. J. (1993). *Teorías de la comunicación de masas*. Paidós.

García Jiménez, L. (2007). *Las teorías de la comunicación en España: un mapa sobre el territorio de nuestra investigación (1980-2006)*. Tecnos.

Heram, Y., & Gándara, S. (2024). Elizabeth Fox: Intellectual biography and history of a field of study. *History of Media Studies*, 4. <https://doi.org/10.32376/d895a0ea.860e9e26>

McLuhan, M. (2009). *Comprender los medios de comunicación: las extensiones del ser humano*. Paidós.

McQuail, D. (1983). *Introducción a la teoría de la comunicación de masas*. Paidós.

Noelle-Neumann, E. (1995). *La espiral del silencio. Opinión pública: nuestra piel social*. Paidós.

Rodrigo Alsina, M. (1989). *Los modelos de la comunicación*. Tecnos.

Wolf, M. (1987). *La investigación de la comunicación de masas: crítica y perspectivas*. Paidós.

Wright, C. R. (1986). *Comunicación de masas: una perspectiva sociológica*. Paidós.